

## Young profs spreken met AFM over fraude

Een groep young professionals ging op 28 september in gesprek met de AFM over frauderisicoanalyse. Meer checklists is niet de oplossing, zo was het gevoel.



Young Profs. De negatieve berichtgeving over de sector die ontstond rondom het rapport deed bij veel young profs pijn. Zij werkten de afgelopen jaren hard om de kwaliteit te verbeteren, zo werd gesteld.

Volgens de deelnemers was het een open gesprek, waarin young profs en onderzoekers van de AFM ervaringen deelden en een goede discussie voerden over de bevindingen en gevolgen van het AFM-rapport. Met die input kunnen de young profs aan de slag, om een kritische dialoog aan te gaan binnen hun team en met de klant. De AFM is blij met de inzichten vanuit de young profs en neemt dit mee in de dialoog met de accountantsorganisaties. De toezichthouder voert de komende jaren opnieuw themaonderzoeken op het gebied van fraude uit.

In juni jl. bracht de AFM een onderzoeksrapport uit, waaruit bleek dat een scherpere houding nodig is bij de frauderisicoanalyse door accountants.

Voor de AFM reden om het gesprek over fraude aan te gaan met een grote groep jonge professionals, van de 'big nine'-accountantskantoren en de NBA

## NBA verlengt verplicht PE-thema Duurzaamheid tot eind 2024

Het NBA-bestuur verlengt de termijn waarbinnen leden invulling mogen geven aan het verplichte permanente educatie-onderwerp Duurzaamheid tot eind 2024.

Leden hebben nu dus nog tot en met 31 december 2024 om invulling te geven aan dit PE-thema. Onder meer leden in het mkb gaven aan op dit moment moeite te hebben om een zinvolle en effectieve invulling te geven aan duurzaamheid als verplicht PE-thema. Zij stellen dat het vaak nog niet duidelijk is of zij een rol krijgen bij de assurance van duurzaamheidsverslaggeving en welke dan precies. Ook is nog niet

duidelijk hoe de beoordeling van duurzaamheidsrapportages wordt geregeld. Mkb-accountants zoeken naar praktisch toepasbare informatie, maar die is in dit stadium voor hun doelgroep nog onvoldoende voorhanden in het trainingsaanbod, stellen zij.

### Niet nog een keer

Leden die in 2023 al invulling aan de PE-verplichting gaven, hoeven dat uiteraard niet nogmaals

te doen. Leden die het verplichte thema Duurzaamheid doorschuiven naar 2024, wordt gevraagd hierover een vermelding op te nemen in hun PE-portfolio 2023, om eventuele verwarring daarover te voorkomen. Het NBA-bestuur heeft voor 2024 geen nieuw PE-onderwerp als verplicht aangemerkt voor alle leden.

# Geheimhoudingsplicht accountant is niet absoluut

De geheimhoudingsplicht van accountants moet vertrouwelijkheid waarborgen, maar is niet absoluut. De Stuurgroep Publiek Belang heeft hierover een discussienotitie uitgebracht.

**S**ommige belanghebbenden bij de uitkomsten van accountantscontroles zouden graag zien dat accountants opener zijn over wat zij aantreffen bij door hen gecontroleerde organisaties, aldus de opstellers. De eerder vernieuwde NBA-Handreiking 1118 moedigt accountants aan meer te vertellen op de aandeelhoudersvergadering. Ook andere stakeholders en het maatschappelijk verkeer willen meer openheid van de controlerend accountant.

## Grijs gebied

Tegelijk moeten accountants de geheimhoudingsregels naleven die voortvloeien uit Europese en Nederlandse wetgeving en de eigen

beroepsregels. De regelgeving laat het in bepaalde gevallen aan de accountant over, om te bepalen of informatie vertrouwelijk is of niet. Dat vraagt om een afweging in het 'grijze gebied' tussen evident vertrouwelijke informatie en de eigen waarnemingen en bevindingen van de accountant, stelt de notitie.

Een projectgroep heeft in de discussienotitie 'Geheimhouding ontrafeld' een analyse gemaakt van wat de veronderstelde problematiek precies inhoudt en op welke momenten en in welke vormen in het controleproces de thematiek aan bod kan komen. Belangrijkste bevinding is dat de accountant in principe vrijuit kan

communiceren over werkzaamheden en bevindingen. Maar in de praktijk zal er altijd een grijs gebied zijn tussen een 'eigen' bevinding van de accountant en vertrouwelijke informatie van de gecontroleerde organisatie, aldus de opstellers.

## Consultatie

De discussienotitie is opgesteld in opdracht van de Stuurgroep Publiek Belang. De uitgave is onderdeel van de al langer lopende Veranderagenda Audit. De NBA legt de discussienotitie van de stuurgroep ter consultatie voor; reageren kan tot 22 december 2023. Meer informatie is beschikbaar via [nba.nl](http://nba.nl).

# NBA wil tuchtrechtelijke maatregelen bij examenfraude

Naar aanleiding van de berichtgeving over examenfraude bij grote accountantskantoren kondigt de NBA een aantal maatregelen aan.

**D**e NBA beschouwt de verschillende vormen van geconstateerde examenfraude als een schending van de door alle accountants afgelegde beroepseed en van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Proportionaliteit is belangrijk, maar voor nader te bepalen ernstige gevallen van examenfraude ligt tuchtrechtelijke opvolging voor de hand. Het oordeel is uiteindelijk aan de Accountantskamer.

De beroepsorganisatie trekt daarnaast de huidige kennistoets terug en dringt aan op snelle afronding van de interne onderzoeken bij de zes oob-accountantsorganisaties, zodat de sector voor de zomer van 2024 stappen kan zetten ter verbetering. Om hun interne onderzoek beter uit te kunnen voeren, stelt de NBA vragen en antwoorden van de kennistoets desgevraagd beschikbaar aan de kantoren.

## Evaluatie PE-systematiek

De NBA kondigde al eerder aan dat de huidige systematiek van permanente educatie en verplichte kennistoetsen wordt geëvalueerd. Zodra die evaluatie gereed is en een nieuw model is ontwikkeld, laat de beroepsorganisatie dat door een externe deskundige toetsen op fraudegevoeligheid. De NBA blijft tegelijk wijzen op de eigen verantwoordelijkheid van iedere individuele accountant voor zijn of haar eigen professionele ontwikkeling. Daar past vanzelfsprekend geen frauduleus handelen bij.

# Waardenonderzoek NBA: van klanttevredenheid naar maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid komt prominent naar voren in de gewenste cultuur van accountants. Ook hechten ze steeds meer belang aan het leveren van een maatschappelijke bijdrage en zijn ze minder gericht op klanttevredenheid of commerciële prestaties van de eigen organisatie.

**D**ie conclusies blijken uit het uitgebreide cultuuronderzoek, dat de NBA het afgelopen halfjaar heeft uitgevoerd. Het onderzoek werd opgezet nadat eerdere oorzakenanalyses aantoonde dat cultuur en gedrag een belangrijke voedingsbodem vormen voor kwaliteits-, fraude- en continuïteitsproblemen. De uitkomsten zijn in november gepresenteerd.

Via een waardenonderzoek onder leden en trainees zijn hun persoonlijke waarden in kaart gebracht, evenals hun opvattingen over de huidige en de gewenste cultuur binnen het accountantsberoep. Het onderzoek is verricht onder 17.732 accountants en trainees. De respons was met 9,9 procent hoog, in vergelijking tot het

gangbare gemiddelde van circa vijf procent.

## Maatschappelijke rol

Het streven naar voortdurende verbetering van de controlekwaliteit vertaalde zich de afgelopen jaren steeds meer in kritische aandacht voor cultuur en gedrag, aldus de NBA. Kwaliteit staat hoog in de persoonlijke waarden van accountants en neemt een prominente plaats in bij de huidige en gewenste cultuur.

In de huidige cultuur is 'klanttevredenheid' nog een belangrijke waarde, blijkt uit het onderzoek. In de gewenste cultuur maakt dat uitgangspunt ruimte voor 'maatschappelijke verantwoordelijkheid'. Dat past bij de maatschappelijke rol van de accountant. 'Regeldruk' staat

als enige beperkende waarde in de top 10 van de huidige cultuur. Uit een vergelijkende analyse blijkt dat accountants meer regeldruk ervaren dan professionals uit andere gereuleerde beroepsgroepen.

## Vervolgtraject

De uitkomsten van het onderzoek en de gemaakte analyses leveren vertrekpunten voor het vervolg van het cultuurprogramma, de zogenaamde 'bevorderingsfase'. Om het cultuurprogramma te laten slagen is het van belang dat alle betrokken partijen, waaronder ook externe stakeholders, het programma steunen en dragen, benadrukt de NBA. Meer informatie over het onderzoek is beschikbaar via [nba.nl](http://nba.nl).

## Eindelijk weer een Accountantsdag

De NBA Accountantsdag 2023, die op 23 november in Leusden werd georganiseerd, was de eerste sinds november 2019. De dag werd gehouden in het AFAS Theater in Leusden en was geheel uitverkocht.

**I**n het plenaire ochtendprogramma stonden de huidige onzekere tijden centraal. Hoofdeconoom Sandra Phlippen van ABN Amro ging in op de lokale economie, daags na de Tweede Kamer-verkiezingen. In een paneldiscussie ging Phlippen in gesprek met Arend Jan Boekestijn, oud politicus en historicus aan de Universiteit Utrecht. Ook de twee Kwartiermakers toekomst accountancysector kwamen aan bod, net als



AFM-bestuurder Hanzo van Beusekom. Dagvoorzitter was Rens de Jong.

Tijdens twee rondes met themasessies kwamen thema's aan de orde als de impact van kunstmatige intelligentie, de krappe arbeidsmarkt,

duurzaamheid, regeldruk en private equity. In de plenaire slotsessie sprak Marcel Levi over navigeren in onzekere tijden en bewees Victor Mids dat niet alles is wat het lijkt. Meer over de Accountantsdag is te vinden via [Accountant.nl](http://Accountant.nl).

---

# NBA: Alle partijen moeten verantwoordelijkheid nemen bij energietransitie

Omdat de maatschappelijke welvaart en economische processen zo zijn verweven met het gebruik van energie, raakt de energietransitie iedere hoek van de samenleving. De energietransitie slaagt alleen als alle betrokken partijen daarin hun verantwoordelijkheid nemen. Ook de accountant speelt daarbij een rol. Dat stelt de Signaleringsraad van de NBA in een nieuwe publieke managementletter (PML) over de energietransitie.

**D**e overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame vormen van energie is een grote opgave, aldus de publicatie. De onzekerheden rondom die transitie worden nog versterkt door elementen als de huidige geopolitieke spanningen en maatschappelijke weerstand, bijvoorbeeld tegen het aanleggen van de nodige energie-infrastructuur.

De veelomvattendheid van de energietransitie leidt ook tot de vraag welke rol

de externe accountant kan of moet spelen. Er bestaat een grote maatschappelijke behoefte aan betrouwbare informatie of een onderneming op koers ligt met haar duurzaamheidsprestaties. Tegelijk is er een groot tekort aan betrouwbare data. De energietransitie vraagt bij uitstek dat accountants met een brede en toekomstgerichte blik hun functie kunnen uitoefenen om hierin een rol van betekenis te spelen, zo stelt de Signaleringsraad.

De publicatie is onderdeel van een al jaren lopende reeks publieke managementletters van de NBA. Met deze uitgaven bundelt de NBA collectieve kennis van Nederlandse accountants, met het doel risico's op het gebied van financiën, governance en meer binnen sectoren in kaart te brengen. De PML is beschikbaar via [nba.nl](http://nba.nl).

---

## Alliander wint laatste editie Kristalprijs

Alliander is de winnaar geworden van de Kristalprijs, de prijs voor de beste mvo-verslaggeving. Ook FMO en Philips waren genomineerd. 2023 was het laatste jaar waarin de prijs door het ministerie van EZK en de NBA werd toegekend.



toezicht op naleving daarvan door de AFM. Naast de Kristalprijs was er dit jaar ook een eervolle vermelding voor het thema dubbele materialiteit in het jaarverslag. Ook is teruggeblikt op de impact van de Transparantiebenchmark en de Kristalprijs op de verbreding en verdieping van jaarverslaggeving in de afgelopen decennia.

**D**e prijzen zijn uitgereikt tijdens een Kristalevent op 28 november in Amsterdam. Tijdens het programma werd in workshops nader ingegaan op dubbele materialiteitsanalyses, circulariteit en de duurzaamheidsrichtlijn CSRD en het

## Young profs voor de tuchtrechter

Een groep young profs van de NBA was op 6 oktober te gast bij de Accountantskamer in Zwolle. De jonge accountants namen daarbij zelf deel aan een fictieve zitting.

**A**ccountantskamer-voorzitter Sandra Schreuder, accountant-lid Ted Verkade en secretaris Eveline van de Beld traptten de bijeenkomst 'Leren van tuchtrecht' af met een minicollege over het ontstaan en de werking van het tuchtrecht en het functioneren van de Accountantskamer. Na de pauze werd het serieus: De deelnemers aan de bijeenkomst werden betrokken in een (fictieve) 'zitting' van de tuchtrechter. De young profs mochten daaraan actief deelnemen als leden van de Accountantskamer, in de rol van rechters, secretaris, gedaagde en eiser. Na afloop werd de zaak samen besproken.

# Driekwart getoetste kantoren krijgt een voldoende

De Raad voor Toezicht van de NBA heeft in 2022, samen met de SRA, 321 toetsingen uitgevoerd bij accountantskantoren. Daarvan voldeed 74 procent aan de gestelde eisen, vrijwel eenzelfde percentage als in 2021 (75 procent).

Van de 45 hertoetsingen in 2022 werd 73 procent afgerond met een voldoende. In 2021 was dat nog 87 procent. In een aantal gevallen was sprake van ernstige schending van de fundamentele beginselen voor accountants. Bij andere hertoetsingen bleken kantoren niet in staat om de kwaliteit op het vereiste niveau te krijgen. Volgens de raad schakelen kantoren in veel gevallen pas te laat externe hulp in.

In het verslagjaar besteedde de raad ook veel tijd en aandacht aan het voorbereiden van het 'toezicht op nieuwe leest'. De raad hoopt met die nieuwe opzet van het toezicht kantoren eerder wakker te schudden en aan het werk te zetten, om de kwaliteit op orde te brengen of te houden. Tussentijdse ontwikkelingsgesprekken vormen daarbij een belangrijk element. Met het Bureau Financieel Toezicht (BFT) zijn nieuwe afspraken

gemaakt over het toezicht op de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) door accountants. In het verslagjaar hield de Raad voor Toezicht voor het eerst geen toetsingen op het wettelijk domein, dat per januari 2022 is overgedragen aan de AFM. De raad richt zich op vrijwillige controleopdrachten, overige assurance-opdrachten, beoordelingsopdrachten en aan assurance verwante opdrachten.

## Nieuw boek over de historie van het accountantsberoep

Op 28 september 2023 stond de NBA samen met stakeholders stil bij de verhuizing van de beroepsorganisatie naar Hoofddorp. Daarbij werd een nieuw boek over de historie van het accountantsberoep gepresenteerd.



NBA-voorzitter Kris Douma sprak bij de opening van de bijeenkomst over "een nieuw huis van het accountantsberoep", dat meer dan voorheen is gericht op ontmoeting en "organischer" aanvoelt dan het oude gebouw aan de Amsterdamse Zuidas. Journalist en historicus Hans Goedkoop, vooral bekend van het tv-programma *Andere Tijden*, stond stil bij de moraal van het bedrijfs-

leven, die in de afgelopen decennia er niet beter op is geworden. Maar gelukkig zijn er accountants, die een "adembenemende rol" vervullen. "U bent de bedrijfsmoraal in uitbestede vorm."

### Historie

Hoogleraar Kees Camfferman presenteerde een nieuw boek over de historie van het Nederlandse accountantsberoep, over de periode 1960-1995. Het boek *Blijvend zoeken naar balans* is door hem geschreven samen met Luc Quadackers. Het vormt deel drie in een reeks over de historie van het beroep, die begon bij het boek van Johan de Vries over de jaren 1895-1935, later gevolgd door een boek over 1935 tot circa 1970 door De Hen, Berendsen en Schoonderbeek.

Het nieuwe boek beschrijft een "scharnierperiode" in het beroep, aldus Camfferman. Ontwikkelingen als schaalvergroting, internationalisering, de opkomst van automatisering, de commercialisering en de eerste kritiek op het beroep ontstonden in deze decennia. "De discussies die we nu voeren hebben diepe wortels, het debat is sinds die periode nooit meer verstomd", stelde hij. Het boek bevat ook een kort overzicht van de geschiedenis tot aan 1960 en een beschouwing over de ontwikkelingen na 1995. "Accountants horen uiteraard hun eigen geschiedenis te kennen, maar vanwege het publiek belang van accountantscontrole is kennis van deze geschiedenis ook voor andere stakeholders van belang", aldus de auteurs. Co-auteur Luc Quadackers overhandigde het eerste exemplaar van het boek tijdens de bijeenkomst aan NBA-voorzitter Kris Douma.



## IN HERINNERING ROBERT KAMERLING

(25 oktober 1949-13 oktober 2023)



Prof. mr. dr. Robert Kamerling RA was zijn hele werkzame leven in dienst bij de Belastingdienst. Hij was een bekend gezicht binnen het beroep, actief binnen de beroepsorganisatie en auteur van vele boeken over belastingen, waaronder *The International Guide to Tax Auditing*. Als hoogleraar aan Nyenrode stond hij aan de basis van het expertisecentrum Corporate Reporting, Finance & Tax. In september 2019 ging hij als hoogleraar belastingrecht aan Nyenrode met emeritaat. Kort voor zijn pensionering bereikte Kamerling zijn doel om alle bijna tweehonderd landen in de wereld te bezoeken. Dat kon mede door zijn werk bij de Belastingdienst, want in opdracht van de Wereldbank en het IMF hielp hij landen bij het opzetten van hun controleprocessen. Daarnaast publiceerde hij samen met een collega een serie uitgaven over tax auditing in verschillende landen, waaronder Japan, Australië, de VS, Zuid-Afrika en Oekraïne. Via Nyenrode bood hij studenten van de Belastingdienst de mogelijkheid om in zulke landen het controleproces te bestuderen. Als Amsterdam-Zuid-bewoner was Kamerling ook na zijn werk actief, bijvoorbeeld als penningmeester bij

Stichting ARTZUID. "Als accountant was hij behoudend, tegelijkertijd gaf hij ruimte voor cultureel ondernemerschap", aldus de stichting.

Kamerling leed naar eigen zeggen aan het tegenovergestelde van heimwee; het reizen hield hem fris. "Ik vind het 's ochtends heerlijk wakker worden als je niet precies weet wat de dag gaat brengen. Wie je gaat ontmoeten, wat je gaat zien en beleven." Zijn kinderen omschreven hem als "een avonturier in hart en nieren, wiens ziel de wereld omarmde en de prachtigste reizen ondernam". En ook: "De herinneringen aan zijn avontuurlijke geest en zijn onbaatzuchtige ziel zullen voor altijd in onze harten schijnen." Robert Kamerling overleed op 13 oktober 2023, hij werd bijna 74 jaar.

---

## IN MEMORIAM

**Met leedwezen maakt het bestuur van de NBA melding van het overlijden van elf collega's.**

- **Johan Alexander Hofman RA**, Nijverdal, overleden 22 juli 2023, 68 jaar
- **Robert Nicolaas Jacobus Kamerling RA**, Amsterdam, overleden 13 oktober 2023, 73 jaar
- **Hendrik Philippus van Leeuwen RA**, Voorschoten, overleden 27 juli 2023, 86 jaar
- **Johannes Josephus Petrus Matze RA**, Oegstgeest, overleden 23 september 2023, 75 jaar
- **Frank Gabriël Montanje RA**, Leiden, overleden 24 september 2023, 43 jaar
- **Nicolaas Simons AA**, Heerjansdam, overleden 18 augustus 2023, 64 jaar
- **Robertus Joseph Maria Terpstra RA**, Noordwijk, overleden 30 juni 2023, 86 jaar
- **Abraham Willem de Visser RA**, Woerden, overleden 10 oktober 2023, 61 jaar
- **Wilhelmus Adrianus Maria de Wert RA**, Eindhoven, overleden 15 mei 2023, 65 jaar
- **Marinus Gerrit Johannes Hendrik van Wijk AA**, Ter Aar, overleden 26 augustus 2023, 86 jaar
- **Leonardus Petrus Witsenburg RA**, Hilvarenbeek, overleden 17 augustus 2023, 72 jaar